

SAYI 5 / MAYIS

www.moodisthastanesi.com

“KUMAR BAĞIMLILIĞINDA KİL PAYI KAYBETMEK VEYA NEREDEYSE KAZANMAK”

HAZIRLAYAN

Psikolog Elif Sena Tekdemir

Kumar ve bahis oynayan ya da oynamayan herkesin bildiği ortak bir söylem vardır “kasa her zaman kazanır”.

Herkesin kabul gördüğü bu gerçek temelinde kişilerin kumar oynamaya devam etmesinde ve bu davranışın giderek artmasında rol alan etkenleri belirlemek, kumar bağımlılığının gelişimini anlamamızı sağlayabilir.

“Neredeyse kazanmak” veya “kıl payı kaybetme etkisi” bu davranışın pekiştirilmesinde rol oynayan etkenlerden biridir.

Kıl payı kaybetmek, kişinin oynadığı oyunda tek sayı ile, tek renk ile, kısaca az bir fark ile kaybetmesi olarak tanımlanabilir. Kumar oynayan bir kişi neredeyse kaybetmenin bir sonucu olarak, “sürekli kaybettiğini değil, sürekli olarak neredeyse kazandığını” hissedebilir.

Kıl payı kayıplar kişilerin çoğu zaman daha fazla olumsuz tepki gösterdiği aynı zamanda heyecan verici oyunlardır. Yapılan çalışmalarda, kıl payı kaybedilen oyunların kişilerin tekrar oynama isteklerini nasıl etkilediği değerlendirilmiştir.

☎ 216 912 17 00

www.moodisthastanesi.com

Moodisthastanesi

Çalışmalar sonucunda, kıl payı kaybedilen oyunların kumar oynayan kişilerin dopaminjik orta beyin aktivitesinde bir artışa yol açtığı, kıl payı kaybeden veya neredeyse kazanmak üzere olan kişilerin daha fazla tekrar oynama isteği olduğu gözlemlenmiştir.

Yapılan bir diğer çalışmada, kıl payı kaybedenler ile tamamen kaybedenler arasındaki farka bakılmıştır. İki durumda da kişi somut bir kazanç sağlamıyor olmasına rağmen beyin görüntüleme sonuçlarının farklı olduğu gözlemlenmiştir. Kıl payı kaybeden kişilerin beyin görüntülerinde ödül ile ilişkili bölgelerdeki uyarılmaların, galibiyet sağlayan kişiler ile benzerlik kurduğu görülmüştür. Tamamen kaybeden kişilerde ise böyle bir bulgu gözlemlenmemiştir.

Kısaca kişi, kıl payı kaybettiği veya neredeyse kazandığı durumlarda beyin ödül devresi harekete geçmekte ve kişide kazandığı durumlarla benzerlik göstermektedir. Bu durum, kumar oynama davranışının kişi kaybettiğini biliyor olmasına rağmen oynamaya devam etme motivasyonunu açıklayabileceği söylenebilir.

Kıl payı kaybetme etkisi pekiştirmeli öğrenme ile açıklanabilir. Örneğin, beceri gerektiren oyunlarda (basketbol), kıl payı kaçırmak (topun potaya çarpması), geçerli bir beceri edinimi ve yakın ödül sinyali sağlar bu nedenle kişi basketbol oynamaya devam ettikçe basket atma ihtimali artmaktadır.

Kumar oyunlarında kıl payı kaybedilmesi, gelecekteki başarıyı göstermemektedir. Kişinin her oyunda kazanma ve kaybetme olasılıkları aynıdır. Ancak, kişi bu durumu bir beceri gibi değerlendirdiğinde oynadıkça kazanabileceği inancı doğal olarak gelişmektedir.

Bu durumun beyin üzerindeki etkileri gözlemlendiğinde "kontrol yanılsamasının" ilişkisi gözlemlenmiştir. Kazanma sonuçları büyük ölçüde hatta tamamen şans ile belirlense bile, kumar oynayan kişi oyunda ustalaşabileceğine ve geçmişteki kayıpları telafi edebileceğine inandıran bir "kontrol yanılsaması" geliştirebilmektedir.

Kişinin kendi kartını çekmesi, slot kolunu kendisinin indirmesi veya zarı kendisinin atması kişide kendi becerilerinin sonuçları etkileyeceği inancını arttırdığı gözlemlenmiştir.

Pekiştirmeli öğrenme ile değerlendirdiğimizde, kontrol ilüzyonunun olduğu durumlarda, kişilerin neredeyse kazanıyor olma veya kıl payı kaybetme etkisi kişide tekrarlandıkça hedefe ulaşacağı inancı ile davranışı tekrarlama isteği artmaktadır.

Kıl payı kaybetmenin kişinin ödül mekanizmasını harekete geçiren bir durum olduğu, beyin hücrelerinin aslında kaybetmiş olmasına rağmen kişinin kazandığına inandırarak kandırdığı söylenebilir. Bu nedenle, kumar ve bahis sektörü bu algoritmalara büyük yatırımlar yapmaktadır.

Kıl payı kaybetmenin bir kumarhane için karşılıklı kazanç sağladığı söylenebilir. Para kaybetmediği gibi müşterilerini kazanmış gibi hissetmelerini sağlar.

Peki beyin bunu neden yapıyor? Gerçek beceri gerektiren faaliyetlerle uğraştığımızda kıl payı kaybetme durumları kişinin motive olmasını sağlar. Yukarıda bahsedildiği gibi, bu durum öğrenme için etkin rol oynamaktadır. Sadece heyecan ile kalsaydı bir süre sonra pes etme olasılığı artacağı söylenebilir.

Pratik yapmaya devam edebilmek için beynin ilerlemeyi kaydetmesine ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, kumar oyunlarında beceri yoktur. Ancak beyin oynamaya devam etme konusunda ısrar ederek kişiyi ilerlemeye teşvik eder. Ne yazık ki, çoğu zaman gelişen tek şey kaybedilen para olmaktadır...

Kaynakça

Chase HW, Clark L. Gambling severity predicts midbrain response to near-miss outcomes. J Neurosci. 2010 May 5;30(18):6180-7. doi: 10.1523/JNEUROSCI.5758-09.2010. PMID: 20445043; PMCID: PMC2929454.

Clark L, Crooks B, Clarke R, Aitken MR, Dunn BD. Physiological responses to near-miss outcomes and personal control during simulated gambling. J Gambl Stud. 2012 Mar;28(1):123-37. doi: 10.1007/s10899-011-9247-z. PMID: 21516368.

Clark, L., Lawrence, A. J., Astley-Jones, F., & Gray, N. (2009). Gambling near-misses enhance motivation to gamble and recruit win-related brain circuitry. Neuron, 61(3), 481-490.

Dores, A. R., Rocha, A., Paiva, T., Carvalho, I. P., Geraldo, A., Griffiths, M. D., & Barbosa, F. (2020). Neurophysiological correlates of the near-miss effect in gambling. Journal of Gambling Studies, 36, 653- 668.